

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

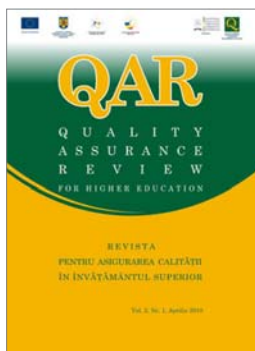
Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
ȘI SPORTULUI
OPOSDRU

AGENȚIA ROMÂNĂ
DE ASIGURARE A
CALITĂȚII ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Quality Assurance Review for Higher Education

**Alberto Amaral, Guy Neave, Christine Musselin, Peter Maassen (eds.),
“European Integration and the Governance of Higher Education and Research”,
Springer, 2009**

Alin Remus Nicula

Quality Assurance Review, Vol. 2, Nr. 1, Aprilie 2010, p. 63 – 65

Publicat de: Consiliul Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior - ARACIS

Locul publicării: București, România

Tipul publicației: tipărit, online

Quality Assurance Review este editată în cadrul proiectului „Asigurarea calității în învățământul superior din România în context european. Dezvoltarea managementului calității academice la nivel de sistem și instituțional”, Contract POSDRU/2/1.2/S/1, cod proiect 3933.

Pentru a reproduce un text din revistă este necesar acordul scris al colegiului de redacție al revistei Quality Assurance Review.

Răspunderea pentru textele scrise aparține autorilor.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI

European Integration And The Governance of Higher Education and Research Series: Higher Education Dynamics,

Vol. 26, Amaral, A.; Neave, G.; Musselin, C.; Maassen, P. (Eds.), Springer, Dordrecht – Heidelberg – London – New York, 2010, XI, 309 p.

Drd. Alin Remus NICULA *Centrul Altiero Spinelli de Studiere a Organizării Europene*
Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca,
alin_nicula@yahoo.com

European Integration And The Governance of Higher Education and Research reprezintă volumul 28 din seria Higher Education Dynamics - HEDY, a Editurii Springer.¹ HEDY este coordonată de către Peter Maasen² și de Johann Müller,³ cuprinde 34 de titluri și a început în anul 2002 cu volumul Higher Education in a Globalising World.⁴ Obiectivul seriei este cuprinzător: “It aims at applying general social science concepts and theories as well as testing theories in the field of higher education research.”⁵ Domeniul îl reprezintă de fapt guvernanta educației, o problemă de primă importanță în actualul context global. Volumul pe care îl prezint este al cincilea și ultimul din cadrul HEDY, care inserează guvernanta învățământului superior european în contextul politicilor Uniunii Europene.

Volumul este editat de către Alberto Amaral, profesor la Universitatea din Porto, Guy Neave, de la Centrul pentru Cercetare și Politici în Învățământul Superior - Portugalia, Christine Musselin de la Centrul de Sociologie a Organizațiilor – Franța și Peter Maassen.

Structura tematică a lucrării urmărește diferitele aspectele ale felului în care ambițiile globale ale Uniunii Europene, concretizate prin Agenda Lisabona, înglobează obiectivele Procesului Bologna. Se pune problema guvernantei învățământului superior la nivel european, dintr-o perspectivă cu mize pe termen lung pentru politica educației: problema rolului învățământului superior și a guvernantei acestuia ca și instrument al integrării europene. Contextul specific ține de felul cum în cadrul procesul integrării europene, cu cele două componente, supranațională și interguvernamentală, se afectează și, mai mult, se intenționează intercondiționarea reciprocă a evoluțiilor structurale, atât ale Universităților europene, cât și a integrării europene.

Procesul Bologna nu reprezintă un nou tip de reformă, din punctul de vedere al obiectivelor sale politice, sau cea mai profundă reformă în ce privește Universitățile. Valorizarea învățământului superior, ca parte a procesului de integrare societală, nu este o problemă contemporană, ci face parte

¹ Springer science + business media – lider pe piața editorilor de carte științifică, cu de 55 de case de editură în întreaga lume și cu o cifră de afaceri în anul 2009 de 847 de milioane de euro.

<http://www.springer.com/about+springer/company+information/key+factors?SGWID=0-175806-0-0-0&changeHeader=true>, consultat la 14 aprilie 2010.

² Peter Maasen este profesor de Higher Education la Facultatea de Științele Educației (Faculty of Education) a Universității din Oslo și membru al Centrului Norvegian pentru Cooperare Internațională în Învățământul Superior.

<http://sio.no/en/content/search?cx=004116346121864151417:drtpalmp6e&cof=FORID:11&q=peter+maassen&sa=Search>, consultat la 02 aprilie 2010.

De altfel Peter Maasen mai îndeplinește și calitatea de director al consorțiului european al centrelor de cercetare privind învățământul superior (Higher Education Development Association - HEDDA).

³ Profesor la School of Education al Universității din Cape Town. Mai multe informații pot fi identificate la: <http://web.uct.ac.za/depts/educate/staff/jpm.php>, consultat la 05 aprilie 2010.

⁴ International Trends and Mutual Observation A Festschrift in Honour of Ulrich Teichler, Enders, J.; Fulton, Oliver (Eds.), 2002, pp. 280.

⁵ A se vedea: <http://www.springer.com/series/6037>, consultat la 05 aprilie 2010.

din seria de provocări cu care s-a confruntat, spre exemplu, procesul de edificare a statelor națiune. În celălalt sens, de profunzime a reformei Universităților la nivelul continentului, ambițiile Spațiului European al Învățământului Superior (European Higher Education Area – EHEA), nu sunt dublate de mecanisme instituționale care să aibă autoritate formală față de Universități, iar, în ceea ce privește statele membre, nu este încă sigur, în ce măsură există capacitatea administrativă de a transpune în practică Declarația de la Bologna. Totuși, este cea mai extinsă reformă, din punct de vedere geografic, pentru cele nouă secole de istorie a Universităților europene.

Ce aduce însă nou contextul integrării comunitare pentru învățământul superior european? În primul rând ne referim la cadrul de înfăptuire a politicilor, în care integrarea are loc: este vorba despre guvernanta, adoptată ca și cadru de înfăptuire a politicilor publice la nivel european, care se referă în principal la absența unui centru coordonator al înfăptuirii politicilor. Guvernanta ca și cadru de înfăptuire a politicilor publice, al oricărei politici publice, se bazează pe două concepte de bază: în primul rând cooperarea și apoi conceptul de rețea (networking).

Volumul de față detaliază problemele cu care se confruntă dinamica relației dintre nivelul instituțional comunitar, pe de o parte, și nivelul național pe de altă parte, în contextul larg și sensibil al reformei universitare. Totodată, volumul reprezintă un produs tocmai în cadrul unei cooperări în rețea, fapt cu atât mai important, cu cât consorțiul din care s-a născut acest volum (HEDDA) este un caz de guvernanta a cunoașterii în spațiul învățământului superior la nivel european. Pe de altă parte, exemplul acestei cooperări mai relevă încă un aspect, cu atât mai important cu cât miza centrală în contextul cărții este aceea de a sublinia rolul educației în cadrul procesului multi-fațetat de integrare europeană. Aici ne referim la un alt proces subsecvent integrării europene, respectiv europenizarea.

Așadar, acest volum este o inițiativă a consorțiului la nivel european HEDDA – Higher Education Development Association,⁶ organizație al cărei activitate o reprezintă cercetarea și diseminarea studiilor asupra dinamicii mediului universitar la nivel European. Volumele din seria amintită, de la editura Springer, inclusiv cel care face obiectul discuției noastre, este în fapt unul dintre rezultatele seminariilor ținute în cadrul acestui consorțiu, seminarii menite la a aduce contribuții noi și originale în dezbateră la nivel european privind aria învățământului superior.

Învățământul superior prezintă, din punctul de vedere al studierii procesului de integrare europeană, o complexitate interesantă, ale cărei consecințe, așa cum admit și editorii cărții încă din prefață, este departe de a fi clară: îmbinarea unor trăsături de interguvernamentalism, cu unele care țin de componenta supranațională. Astfel, spre exemplu, Spațiul European de Cercetare (European Research Area – ERA), obiectiv asumat acum de Comisia Europeană, este la origine unul dintre obiectivele Procesului Bologna, care a stârnit nu numai controverse, ci a fost și una dintre primele inițiative la nivel european în ceea ce privește învățământul superior. Pe de altă parte, rolul Comisiei Europene în cadrul politicilor de educație la nivel european rămâne încă unul fără o solidă bază legală,⁷ în condițiile în care, așa cum arătam și anterior, procesul de edificare a universităților este strict legat de construcția statului națiune.

Una dintre mizele pe care cartea le asumă în mod explicit este rolul Comisiei Europene în procesul de europenizare al învățământului superior, în condițiile în care acesta i-a fost negat formal cu numeroase ocazii. Spre exemplu, Ann Corbett⁸ reconstituie istoria implicării Comisiei în construcția și în instituționalizarea unui model european de învățământ superior din perspective rezultatelor sale: European University Institute și programul Erasmus, descriind aceste rezultate ca și formule de compromis la care s-a ajuns în dinamica concurenței nivelului supranațional cu nivelele naționale pe parcursul a trei decade.

Pe de altă parte, miza studierii nivelului de înfăptuire a politicilor la nivelul câmpului european de educație nu rezidă numai în decantarea intereselor actorilor implicați și descrierea acestora, ci și în

⁶ A se vedea mai multe informații la următorul link: <http://www.uv.uio.no/hedda/about/staff/index.html>, consultat la 06 mai 2010.

⁷ A se vedea pp. 281.

⁸ Cap. "Process, Persistence and Pragmatism: Reconstructing the Creation of the European University Institute and the Erasmus Programme, 1955–1989", pp. 59 – 80.

felul în care această descriere are loc; cu alte cuvinte, instrumentarul metodologic la care cercetătorul face apel pentru a studia dinamica relațiilor în cadrul politicilor de educație. Din acest punct de vedere, volumul poate fi considerat un plus pentru literatura în domeniu.

Pentru a oferi numai un exemplu, capitolul lui Kerstin Martens și al lui Klaus Dieter Wolf⁹ reconstituie, cu instrumente metodologice rafinate și utilizând în principal analiza de discurs, felul în care Comisia a reușit să își câștige rolul de partener în cadrul Procesului Bologna și modalitatea în care, aceeași Comisie, a reușit să asocieze Procesul Bologna Strategiei de la Lisabona, creându-și astfel legitimitate ca și actor în cadrul câmpului politicii de educație, în pofida faptului că competențele sale formale în acest sens erau extrem de reduse.

Așa cum arată Johanna Witte, principalul instrument de integrare\europenizare creat în cadrul Procesului Bologna a fost instrumentul comun de asigurare a calității¹⁰. Acest instrument, a fost extrem de util în termeni de guvernare educațională și de cercetare, creând spațiu pentru noi actori în acest câmp de desfășurare a politicilor fie că, la nivelul statelor naționale, a întâmpinat sisteme ultra-centralizate (cazul Franței și a celor mai multe țări post-comuniste), fie că s-a confruntat cu tradiții particulare în politica de educație (cum este cazul Marii Britanii sau al Franței).

Volumul are meritul de a analiza în profunzime atât nivelul supranațional al politicilor de educație, cât și cel național, reușind – așa cum arătam anterior – să surprindă nu doar dinamica acestora, dar mai ales instrumentele specifice politicii educaționale care structurează această dinamică, la nivelul Uniunii Europene.

⁹ Cap. „Boomerangs and trojan horses: The Unintend Consequences of Internationalising Education Policy Trough the EU and the OECD”, pp. 81 – 100.

¹⁰ Cap. „Parallel Universes and Common Themes: Reforms of Curricular Governance in The Bologna Context”, pp. 227 – 256.